

Norwidowska koncepcja losu słynnych postaci

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook – Samouczek cz. 1](#)
- [Audiobook – Samouczek cz. 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...*

Norwidowska koncepcja losu słynnych postaci

Popiersie Cypriana Kamila Norwida w Łazienkach Królewskich w Warszawie

Źródło: Fragment zdjęcia autorstwa: Adriana Grycuka, dostępny w internecie: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Czy jeden z największych polskich poetów wiedział, że umrze w zapomnieniu? Czy wiedział, że przyszłe pokolenia docenią jego geniusz?

Trzeba przyznać, że Cyprian Kamil Norwid przewidział zarówno swój tragiczny koniec, jak i triumf swojej poezji. Znał dramatyczne losy wielkich ludzi, którym historia po czasie oddała sprawiedliwość. Miał także przeświadczenie o własnej wielkości, mimo poczucia, że został przez siebie współczesnych niedoceniony i że prawdopodobnie nie zdobędzie sławy za życia. Jeden z jego wierszy oddaje to dramatyczne napięcie. To gorzka, ironiczna refleksja na temat wartości sztuki i losu ponadprzeciętnego artysty, dla którego sława i zaszczyty przychodzą za późno.

Twoje cele

- Dokonasz analizy utworu *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie*.
- Zinterpretujesz utwór Norwida przez pryzmat biografii poety.
- Wyjaśnisz uniwersalne i stale aktualne przesłanie poezji Norwida, przywołując postaci współczesnych twórców, którzy zostali uznani po śmierci.

Geniusz doceniony po śmierci

Wybitni romantyczni twórcy nie tylko byli świadomi swojej wielkości, ale i bohaterami swoich utworów czynili jednostki ponadprzeciętne. Tak właśnie było chociażby Konradem z III części *Dziadów* Mickiewicza, który – świadom głębi swoich odczuć i szlachetnych pobudek, zapalony do „cierpienia za miliony” – równał się z Bogiem. Z drugiej strony, jednostki takie nie mogły liczyć na zrozumienie ze strony pospolitego tłumu, były skazane na samotność. Cyprian Kamil Norwid w wierszu *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...* sięga dalej w przeszłość, stawiając w jednym szeregu niedocenione za życia jednostki, które wniosły wybitny wkład w rozwój ludzkości.

((Cyprian Kamil Norwid

Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D15LhR9vN>

Nagranie dźwiękowe Cyprian Kamil Norwid, *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...*

I

Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie,
Ż e c i z e z ł o t a s t a t u ę^{*1} lud niesie,
Otruwszy pierwiej?...

Coś ty Italii zrobił, Alighieri,
Ż e c i d w a g r o b y^{*2} stawi lud nieszczerzy,
Wygnawszy pierwiej?...

Coś ty, Kolumbie, zrobił Europie,
Ż e c i t r z y g r o b y w e t r z e c h m i e j s c a c h^{*3} kopie³,
Okuwszy pierwiej?...

Coś ty uczynił swoim, Camoensie,
Ż e p o r a z d r u g i^{*4} grób twój grabarz trzęsie⁴,
Zgłodziwszy pierwiej?...

Coś ty, Kościuszko, zawinił na świecie,
Że dwa cię głązy we dwu stronach gniecie^{*5},
Bez miejsca pierwszej?...

Coś ty uczynił światu, Napolionie,
Że cię w dwa groby^{*} zamknięto⁶ po zgonie,
Zamknąwszy pierwszej?...

Coś ty uczynił ludziom, Mickiewiczu?⁷

.....

.....

II

Więc mniejsza o to, w jakiej spoczniesz urnie,
Gdzie? kiedy? w jakim sensie i obliczu?
Bo grób Twój jeszcze odemkną powtórnie,
Inaczej będą głosić Twe zasługi
I łez wylanych dziś będą się wstydzić,
A lać ci będą łzy potęgi drugiej
Ci, co człowiekiem nie mogli Cię widzieć...

III

Każdego z takich jak Ty świat nie może
Od razu przyjąć na spokojne łóżce,
I nie przyjmował nigdy, jak wiek wiekiem,
Bo glina w glinę wtapia się bez przerwy,
Gdy sprzeczne ciała zbija się aż ćwiekiem
Później... lub pierwszej...

Pisałem w Paryżu 1856 r., w styczniu

Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Coś ty Atenom zrobić, Sokratesie...*

Mickiewicz na łożu śmierci – miedzioryt, XIX w.

Źródło: Autor nieznany, dostępny w internecie: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.0.

Słownik

uniwersalizm

(łac. *universalis* – powszechny, ogólny) dążenie do objęcia pewnej całości, całokształt postaw niezależnych od czasu i miejsca występowania; powszechność

Audiobook – Samouczek cz. 1

Konstruowanie pracy na temat:

Na podstawie analizy i interpretacji wiersza Cypriana Norwida [*Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...*] zaprezentuj Norwidowską koncepcję losu wybitnych jednostek.

Polecenie 1

Przed wysłuchaniem samouczka zbierz informacje na temat życia i okoliczności śmierci słynnych osób, o których pisze Norwid. Zastanów się, co może łączyć te postaci w kontekście tematyki omawianego wypracowania.

Polecenie 2

Zredaguj wstęp do własnej interpretacji wiersza Norwida. Podpowiedzi poszukaj w samouczku. Uwzględnij kontekst biograficzny autora jak również wymienionych przez niego postaci.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PntxbBvNo>

Konstruowanie pracy

Analiza tematu

Czytam dokładnie temat i dowiaduję się, że mam wykonać następujące polecenia:

– zanalizować i zinterpretować utwór Norwida;

- opisać, w jaki sposób przedstawił losy wielkich ludzi;
- stwierdzić, jaka jest Norwidowska koncepcja dotycząca losu wybitnych jednostek.

Wstęp

We wstępie mogę napisać, że wiersz Cypriana Norwida można uznać za swoiste proroctwo autobiograficzne. Wiem, że Norwid zmarł w przytułku dla biedaków, za życia poety jego twórczość nie zyskała aprobaty współczesnych. Poeta zdawał sobie sprawę z wartości swoich utworów i mógł liczyć, że sławę zyska po śmierci.

Utwór powstał po głośnym powtórnym pogrzebie Mickiewicza, którego szczątki przewieziono z Konstantynopola (w Turcji, gdzie zmarł) do Paryża.

Rozwinięcie

Krok 1

Omawiam konstrukcję wiersza.

Utwór zbudowany jest z trzech ponumerowanych przez autora części. Na pierwszą składa się siedem strof o identycznej budowie, w tym jedna niedokończona. Każdą zwrotkę rozpoczyna pytanie retoryczne skierowane do wielkiego człowieka, potem następuje wyjaśnienie jego pośmiertnych losów.

Części druga i trzecia składają się z pojedynczych strof.

Autor opatrzył utwór własnymi przypisami, w których wyjaśnia, do jakich faktów nawiązuje, wspominając wybitne postaci.

Krok 2

Analizuję pierwszą część wiersza.

Określam adresatów wiersza.

Słowa każdej strofy mają swojego adresata. Poeta zwraca się kolejno do Sokratesa, Dantego, Kolumba, Camõesa, Kościuszki, Napoleona i Mickiewicza. Zestawia postaci wielkich ludzi znanych z historii: filozofa, poetów, odkrywcę, wodzów.

Można powiedzieć, że ta część utworu ma formę liryki apostroficznej – jest zwrotem do adresata.

Badam, w jakim porządku poeta zaprezentował bohaterów historycznych wiersza.

Postaci te zostały przedstawione w porządku chronologicznym – począwszy od osób żyjących w starożytności po współczesnych Norwidowi.

Ustalam podobieństwo między postaciami wymienionymi w utworze.

Wszystkich bohaterów wiersza łączy to, że zostali odrzuceni przez siebie współczesnych, skrzywdzeni za życia, a dopiero po śmierci uznano ich zasługi. Wszyscy wielcy ludzie, o których pisze Norwid, albo byli niedocenieni i niezrozumiani przez społeczność, w której żyli, albo stali się jej ofiarami – umierali w więzieniach, na wygnaniu, w zapomnieniu i nędzy. Informację o smutnym końcu największych postaci kolejnych epok przynosi trzeci wers każdej strofy.

Bohaterów łączy również podobieństwo pośmiertnych losów – każdemu z nich po latach postawiono pomnik, urządzono powtórny pogrzeb z wielkimi honorami, zbudowano grobowce w różnych częściach państwa, czy nawet świata. O tej prawidłowości informuje drugi wers każdej strofy.

Ponadto podobieństwo losów wielkich ludzi różnych epok sugeruje konstrukcja pierwszego wersu każdej strofy, która rozpoczyna się ironiczno-gorzkim pytaniem retorycznym, za co społeczność odpłaca tak swoim bohaterom: „Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie [...]?, Coś ty Italii zrobił, Alighieri [...]?”

Omawiam strofę siódmą pierwszej części.

Strofa ta składa się tylko z jednego wersu – pytania skierowanego do Mickiewicza. Pozostałe dwa wersy zostały wykropkowane. Jest to zabieg stylistyczny charakterystyczny dla twórczości Norwida, zwany przemilczeniem. Czytelnik powinien to miejsce sam uzupełnić.

Wiersz powstał w czasie, gdy zwłoki Mickiewicza sprowadzono z Konstantynopola do Paryża i urządzono wieszczowi powtórny pogrzeb. Norwid zauważył w tym zbieżność z losami znanych z historii wielkich ludzi. Można stąd wnioskować, że powtórny pochówek Mickiewicza był, według Norwida, dowodem prawdziwego uznania dla twórczości i talentu poety. Może autor przewidywał, że drugi pogrzeb Mickiewicza nie będzie ostatnim – wiem przecież, że w 1890 r. zwłoki wieszca przewieziono do kraju i pochowano na Wawelu.

Krok 3

Analizuję drugą część utworu.

Charakteryzuję adresata wypowiedzi.

Adresat tej części wiersza nie został dokładnie określony. Poeta zwraca się do „ty” lirycznego. Adresatem może być każdy z wielkich ludzi, przywołanych w części pierwszej. Można te słowa interpretować także jako kierowane przez poetę do siebie samego. W każdym razie adresatem jest ktoś wyjątkowy, kto może się postawić w szeregu wymienionych wcześniej bohaterów.

Omawiam drugą część wiersza.

Poeta mówi, że nie jest istotne, w jakich okolicznościach, w jakim miejscu i czasie pochowany zostanie wielki człowiek, w jaki sposób oddadzą mu cześć i pożegnają go, gdyż niechybnie spotka go taki sam los, jak jego słynnych poprzedników. Ci, którzy nie umieli przyjąć i uszanować go jako człowieka, po latach wyprawiają mu drugi pogrzeb, tym razem z pompą i honorami. Zostanie okrzyknięty bohaterem, geniuszem. Ludzie, którzy nie docenili wielkości człowieka za jego życia, skazali na nędzę i poniżenie, będą go czcić, gdy stanie się symbolem. Tak jakby nie mieli świadomości, że wielki twórca i człowiek, który żyje wśród nich, to ta sama osoba i że swe dzieło tworzy za życia i już wtedy zasługuje na hołdy i zaszczyty.

„I leż wylanych dziś będą się wstydzić,

A lać ci będą łzy potęgi drugiej

Ci, co człowiekiem nie mogli Cię widzieć...”

Zastanawiam się, na jakiej podstawie poeta dokonał powyższego uogólnienia.

Wnioski dotyczące analogii między losami wielkich ludzi wysnuwa poeta z zestawienia i analizy pewnych faktów z ich życiorysów. Zbieżne informacje dają możliwość stworzenia prawdy o wymiarze ponadczasowym (skoro tak było przez wieki, będzie i teraz).

Audiobook – Samouczek cz. 2

Polecenie 1

Wynotuj czasowniki, które świadczą o tym, że Norwid chciał zarysować w swoim wierszu ogólny obraz losu wszystkich wybitnych jednostek.

Polecenie 2

Wyjaśnij znaczenie metafor stosowanych w wierszu Norwida. Określ ich funkcję.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PntxbBvNo>

Krok 4.

Analizuję trzecią część utworu.

Określam adresata.

Również adresat tej części nie został precyzyjnie określony. Pojawia się ponownie zwrot do „ty” lirycznego.

Omawiam treść trzeciej części.

Występujące tu określenia „nigdy” czy „bez przerwy” sugerują, że sformułowana w drugiej części prawda dotyczy każdego wybitnego człowieka. Jego wielkość, niezależnie od czasów, w jakich będzie żył, nie zostanie uznana przez współczesnych.

Poeta buduje metaforyczne uzasadnienie dla swojej tezy. Człowiek zwykły jest taki sam jak inni – przecież na tym polega właśnie zwykłość, normalność – i jak „głina w glinę” wtapia się w swoje otoczenie, bezkonfliktowo. Natomiast wybitność jest czymś

wyróżniającym, stanowi „sprzeczne ciało”, co oznacza odmiennność, obcość, która nie jest akceptowana. Uczczony zostanie dopiero jej wytwór – dzieło bądź czynu geniusza. Poeta oddaje tę gorzką myśl za pomocą kolejnej metafory, mówi, że „sprzeczne ciała zbija się aż ćwiekiem” – jest to obraz przybijania wieka trumny. Dopiero zamknięcie wielkości w trumnie pozwala się z nią pogodzić i za wielkość uznać.

Tworzę wnioski.

Świadomość, że wybitny człowiek zostanie później lub pierwszej doceniony przez ludzi i zdobędzie należne mu uznanie, stanowi z jednej strony nadzieję i pocieszenie, z drugiej – gorzką wiedzę, że geniusz nie tylko nie doświadczy uznania i szacunku, ale skazany jest przez swą wybitność na los trudny, często tragiczny.

Norwid wyciąga wnioski na temat teraźniejszości, a nawet przyszłości na podstawie obserwacji historii.

Podsumowanie

W zakończeniu muszę podsumować analizę. Mogę napisać na przykład, że:

- badając losy wielkich ludzi różnych epok, poeta buduje jednoznaczne wnioski dotyczące ich losów – wybitne jednostki nie zostaną uznane przez współczesnych, należną rangę nadadzą im dopiero potomni;
- w poezji Norwida pojawia się koncepcja poznawania przyszłości poprzez badanie przeszłości i wyciąganie uogólniających wniosków z zestawionych faktów;
- Norwid mógł przeczuwać, że podzieli los wybitnych ludzi; sam, świadom własnego talentu, nie był rozumiany przez siebie współczesnych.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Zredaguj zakończenie interpretacji wiersza Norwida. Podpowiedzi poszukaj w samouczku. Zdecyduj, czy Norwid podzielił los wymienionych w wierszu postaci; uzasadnij swoją opinię.

Ćwiczenie 2

Czy wiersz Norwida można uznać za utwór o **uniwersalnym** charakterze? Sformułuj odpowiedź na to pytanie w odniesieniu do literatury i uzasadnij swoje zdanie.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Norwidowska koncepcja losu słynnych postaci

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

- 22) Cyprian Kamil Norwid, wybrane wiersze;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- dokona analizy utworu *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie*;
- zinterpretuje utwór Norwida przez pryzmat biografii poety;
- wyjaśni uniwersalne i stale aktualne przesłanie poezji Norwida, przywołując postaci współczesnych twórców, którzy zostali uznani po śmierci.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- przykład intersemiotyczny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Samouczek: Norwidska koncepcja losu słynnych postaci”. Następnie prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z wierszem w e-materiale *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...* Uczniowie powinni utwór przeczytać i przygotować się do jego omówienia: przygotować wstępne informacje, które pozwolą umiejscowić tekst w kontekście historycznoliterackim.

Przed wysłuchaniem na lekcji samouczka zbierają informacje na temat życia i okoliczności śmierci słynnych osób, o których pisze Norwid. Zastanawiają się, co może łączyć te postaci w kontekście tematyki omawianego wypracowania.

2. **Przekład intersemiotyczny.** Chętny lub wybrany uczeń przygotowuje kolaż będący ilustracją lub komentarzem do utworu *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...* Uczeń powinien umieć opisać swój projekt i uzasadnić swoją interpretację.

Faza wprowadzająca:

1. Wyświetlenie na tablicy tematu i celów zajęć oraz wspólne z uczniami ustalenie kryteriów sukcesu.
2. Nauczyciel wprowadza uczniów w temat lekcji. Następnie prosi, by uczniowie przygotowali – każdy indywidualnie – mapę myśli, której główne hasło brzmi władza. Wybrana osoba lub ochotnik przedstawia wynik swojej pracy.
3. Wybrane przez nauczyciela osoby prezentują prace wykonane w domu. Pozostałe osoby w klasie komentują.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z multimedium.** Nauczyciel prezentuje i omawia kroki interpretacyjne zamieszczone w nagraniu audio. Uczniowie redagują wstęp do własnej interpretacji wiersza Norwida. Uwzględniają kontekst biograficzny autora jak również wymienionych przez niego postaci.

2. W dalszej części lekcji uczniowie pracują w parach. Wykonują ćwiczenia z sekcji „Samouczek cz. 2”.

Faza podsumowująca:

1. Na zakończenie uczniowie:
 - notują czasowniki, które świadczą o tym, że Norwid chciał zarysować w swoim wierszu ogólny obraz losu wszystkich wybitnych jednostek,
 - wyjaśniają znaczenie metafor stosowanych w wierszu Norwida i określają ich funkcję.

Praca domowa:

1. Na podstawie analizy i interpretacji wiersza Cypriana Norwida *Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...* zaprezentuj Norwidowską koncepcję losu wybitnych jednostek.

Materiały pomocnicze:

- Aleksandra Okopień-Sławińska, *Semantyka wypowiedzi poetyckiej*, Kraków 2001.
- Wiesław Limont, *Psychologiczne podstawy myślenia metaforycznego*, w: *Metodyka literatury*, tom 2, wybór i oprac. J. Pachecka, A. Piątkowska, K. Sałkiewicz, Warszawa 2002.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Audiobook – Samouczek cz. 1” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.